

Kvalita života v Chorvátsku, bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a Turecku

Zhrnutie

Úvod

Táto správa obsahuje komplexnú analýzu a politicky relevantné zistenia o kvalite života v troch kandidátskych krajinách, v Chorvátsku, bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a Turecku (KK-3).

Zistenia vychádzajú z druhého európskeho prieskumu kvality života (EQLS 2007) nadácie Eurofound. Kvalita života v rôznych spoločenských oblastiach sa analyzuje na základe objektívnych a subjektívnych ukazovateľov. V správe sa riešia otázky súvisiace s vnímaním hospodárskej situácie v domácnostiach, rodinným životom, bývaním a miestnym životným prostredím, so zdravím a s prístupom k zdravotníckym službám, vnímaním kvality spoločnosti a so subjektívnym pocitom spokojnosti, ako aj vzájomnými vzťahmi medzi týmito faktormi. Podrobnejším skúmaním týchto oblastí a porovnávaním sociálnych skupín v jednotlivých krajinách a medzi nimi správa poskytuje základné informácie pre pochopenie prostredia krajiny i budúce politické plánovanie.

Politické súvislosti

Kandidátske krajiny majú rôzne profily a rôznu históriu vývoja, ale snažia sa realizovať svoje predvstupové reformy, ktorými prispievajú k vytvoreniu priestoru spoločných politických záujmov a spoločných pravidiel s členskými štátmi EÚ.

V stratégii Európa 2020 sa identifikujú priority na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Aj kandidátskym krajinám sa v stratégii ponúka rámec na upevnenie ich vlastných reformných snáh. Prostredníctvom výskumu problematiky kvality života možno pomôcť pri posudzovaní pokroku v dosahovaní týchto cieľov. Výzvou na ich dosiahnutie môžu byť v týchto krajinách niektoré náročné ciele zvýšenia zamestnanosti, odstránenia chudoby a zvýšenia úrovne vzdelanosti. V tejto správe je uvedených niekoľko ukazovateľov smeru, ktorým by sa mali tieto snahy uberať.

Rozdiely medzi staršími a novšími členskými štátmi a kandidátskymi krajinami v oblasti kvality života a infraštruktúry sociálnej starostlivosti sú dôležité pre pochopenie prostredia krajiny, riešenie situácie znevýhodnených skupín spoločnosti a nájdenie účinných prostriedkov zlepšenia súdržnosti v Európe. V tomto smere dáva správa podnet na zamyslenie sa nad systémom monitorovania a zhromažďovania ukazovateľov v rôznych krajinách.

Hlavné zistenia

Celková spokojnosť so životom v skúmaných krajinách je viditeľne nižšia než v 27 členských štátoch EÚ (EÚ-27), a to výrazne súvisí s chudobou. Nedostatočným príjmom a materiálnou depriváciou je najviac postihnuté vidiecke obyvateľstvo s nízkym vzdelaním, ktoré nenašlo umiestnenie na trhu práce. Spoločné dimenzie sociálneho vylúčenia sú nedostatočný príjem, zlé pracovné podmienky, neistota zamestnania, chýbajúce služby sociálnej a zdravotnej starostlivosti a zlý zdravotný stav.

Rozsah neformálneho hospodárstva, ktorý je v jednotlivých krajinách rôzny, má dosah na kvalitu života, pretože ľudia bez formálneho zamestnania uvádzajú viac nevýhod než zamestnané osoby, pokiaľ ide o zdravie, osobnú spokojnosť, materiálnu depriváciu a kvalitu bývania.

Napriek vysokému podielu vlastníctva obydli v týchto krajinách, sú náklady na bývanie ťažkým bremenom najmä pre obyvateľov bývalej Juhoslovanskej republiky Macedónsko a Turecka. Fyzický stav obývaných budov je často nevhodný, pretože si ich vlastníci nemôžu dovoliť ich udržiavať alebo zlepšovať. Ľudia žijúci v mestských oblastiach majú tiež viac starostí súvisiacich s problémami miestneho prostredia.

Rodina je v týchto kandidátskych krajinách veľmi dôležitá nielen pre subjektívny pocit spokojnosti, ale aj ako zdroj podpory. Čiastočne to súvisí s tradičnými štruktúrami domácnosti aj napriek zmenám, ktoré sú

najvýraznejšie v Chorvátsku. Muži sú zapojení do úloh v domácnosti stále menej ako ženy a menej ako muži v EÚ.

Rodová nerovnosť je zrejماً u žien, ktoré uvádzajú viac nevýhod ako muži. Zamestnanosť žien je všeobecne nízka a pre pracovné miesta (mužov i žien) sú charakteristické dlhý pracovný čas a nerovnováha medzi pracovným a osobným životom. Asi 45 % žien vo všetkých troch krajinách (v porovnaní s 35 % v EÚ-27) uviedlo ako svoju každodennú činnosť starostlivosť o deti a ich výchovu. Ak skúmame len ženy s deťmi, je v krajinách KK-3 podiel každodenne zapojených opäť vyšší – 53 % v Chorvátsku a bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a 59 % v Turecku (45 % v EÚ-27).

Pre všeobecnú spokojnosť so životom v každej z týchto krajín je veľmi dôležitá neformálna sociálna podpora, čo naznačuje, že môže fungovať ako náhrada za inštitúcie sociálneho zabezpečenia, ktoré možno nájsť inde v Európe.

Kandidátske krajiny majú nerovnakú mieru schvaľovania verejných služieb a dôvery v inštitúcie. Chorvátsko a bývalú Juhoslovanskú republiku Macedónsko charakterizuje nedôvera k inštitúciám a pravdepodobná potreba riešiť problematiku transparentnosti, kým ľudia v Turecku preukázali viac dôvery k hlavným politickým a sociálnym inštitúciám, než je priemer v EÚ-27.

Politické ukazovatele

- Keďže hlavným problémom je nízka účasť na trhu práce, dôležité sú nielen opatrenia zamerané na zvýšenie zamestnanosti úradne evidovaných nezamestnaných, ale aj mladých ľudí, ktorí ešte nenastúpili do zamestnania, a žien.
- Zabezpečenie začlenenia žien umožnením prístupu k vzdelaniu, odbornej príprave a zamestnaniu je vo všetkých troch krajinách otázkou riešenia rodinnej chudoby a sociálneho rozvoja. Na zlepšenie vyváženosti pracovného a osobného života je pravdepodobne potrebné aj vhodné územné pokrytie, kvalita a dostupnosť služieb sociálneho zabezpečenia pre deti a staršie osoby.
- Presunutie väčšieho množstva práce z neformálneho do formálneho sektora by umožnilo lepšie pokrytie sociálnym zabezpečením a znamenalo by príjmy do štátneho rozpočtu. Riešenie problémov osôb krátkodobo zamestnávaných alebo zamestnávaných bez pracovnej zmluvy a príspevkov na sociálne zabezpečenie by malo byť prioritou najmä v Turecku.

- Politiky sociálneho začlenenia by sa mali zamerať na zraniteľné skupiny ovplyvňované chudobou a depriváciou. Snahy by sa mali orientovať na starších ľudí vo všeobecnosti a na mladých ľudí v Turecku, na vidiecke oblasti, na osoby s nízkou úrovňou vzdelania a tiež na ženy. Sociálne začlenenie starších osôb by sa mohlo zlepšiť rozšírením pokrytia verejnými dôchodkovými systémami a zabezpečením primeraného starobného dôchodku.
- V súlade s politikou EÚ sú na zvýšenie začlenenia na pracovný trh a na vytiahnutie ľudí z chudoby potrebné ďalšie investície do vzdelania a celoživotného vzdelávania. Vnútroštátny vývoj ukazuje dopyt po vyššom vzdelaní najmä v Turecku a bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko. Rýchle zvyšovanie úrovne vzdelanosti, ako napr. v Macedónsku, však prinieslo vlastné regulačné problémy, ktoré tiež treba riešiť.
- Politiky bývania by sa mali zamerať na dostupnosť primeranej kvality bývania pre nízkopríjmové skupiny. Na pomoc pri modernizácii ubytovania s nízkym štandardom je potrebný celý rad opatrení. Politiky by mali ďalej pomáhať prekonať priestorový nesúlada a neadekvátnosť bytového fondu.
- Pokiaľ ide o vysoký vplyv životného prostredia na zdravie, posilniť by sa mali politiky zlepšovania kvality prostredia v obytných štvrtiach, najmä v mestskom prostredí.
- Nanajvýš dôležité sú výdavky na reformy zdravotníckych služieb investovaním do programov súvisiacich so zdravotnou prevenciou a s odstraňovaním regionálnych rozdielov v poskytovaní služieb. Najmä v Chorvátsku a bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko je potrebné zlepšiť zdravotný stav starších osôb a v Turecku situáciu žien s poškodeným zdravím a žien trpiacich chronickými chorobami. Vo všetkých troch krajinách sú potrebné návrhy na zlepšenie duševnej pohody osôb s chronickou chorobou alebo so zdravotným postihnutím.
- Na kompenzáciu podpory, ktorá už nemusí byť dostupná zo strany rodiny, by sa malo vyvinúť materiálne zabezpečenie a verejné služby. Podpora sociálnej a politickej účasti vrátane podpory EÚ poskytovanej organizáciám občianskej spoločnosti môže napomôcť vytvoreniu nových mechanizmov sociálnej kohézie.

Ďalšie informácie

Správa EQLS „Quality of life in Croatia, the former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey“ (Kvalita života v Chorvátsku, bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a Turecku) sa nachádza on-line na stránke <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1136.htm> Súhrnná správa z európskeho prieskumu kvality života a ďalšie sekundárne analýzy údajov prieskumu sa nachádzajú na stránke nadácie Eurofound: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/>

Tadas Leončikas, vedúci výskumu
tle@eurofound.europa.eu